

— у савременом привредном (трговачком) праву, као и да укажемо на неке области привредног промета где су се те појаве до сада највише изразиле. Сама правна средства, начини и облици путем којих ове новине улазе и добијају своје место у правним системима и у правном животу уопште врло су различити, при чему се посебно и најчешће користе управо они облици којима се већ у току протеклих пола века служи привредно право. А то значи да се те новине још увек најмањим делом регулишу, спроводе и остварују путем измене закона и других нормативних аката. Као често и другде, и овде законодавна машина касни, очекујући обично да се кроз праксу устале извесни облици правног саобраћаја па да тек онда они буду признати, обухваћени, и регулисани од стране законодавца, тако да и овде често изостаје прогресивна улога права која би била и могућа и потребна. Нешто више користи се систем међународних конвенција и униформних закона, и то чешће на регионалном него на универзалном плану. И то више у области саобраћаја него у области промета роба и чињења услуга, посебно у вези са новијим средствима саобраћаја и у односу на нова погонска средства саобраћаја било које врсте (бродови на нуклеарни погон, превоз нуклеарних сировина и сл.). На супрот томе, типски уговори, општи услови и конкретни трговачки уговори представљају најчешће и основна средства, начине и облике путем којих су поменуте новине ушле и добиле место у правном животу. Њих је сваким даном све више и са све разноврснијом садржином. Међутим, за сада је још немогуће дати оцену њихове стварне вредности, ни посебно оценити у којој су мери они у сагласности са основним захтевима о којима смо говорили. А то, мислимо, треба управо да буде задатак правне науке. Отуда и наше уверење да без извршења тога задатка друштвена вредност и корисност савременог привредног (трговачког) права неће моћи бити задовољавајућа.

Борислав Т. Благојевић

КРИТИЧКИ ОСВРТ НА ПРИМЕНУ КРИВИЧНОГ ПРАВА ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

I. Промене које су настале током овога века у материјалном и процесном праву према малолетницима најкрупније су промене које је кривично право имало последњих деценија. Настале не као резултат теоретских разматрања већ инспирисане захтевима одређене криминалне политике коју су наметале текуће потребе, изражене на почетку у мерама практичног и техничког реда, те су промене у ствари биле (иако се то дуго није запажало) фундаменталног теоретског значаја, како у погледу института који су напуштани, тако и у погледу института који су усвајани, и у погледу пер-

перспектива за даљи развој кривичног права (1). Измењени су основни принципи кривичне одговорности, систем и циљеви кривичних санкција, организација поступка, органи поступка и њихови задаци, овлашћења и однос државних органа који учествују у овом поступку, приступило се изрицању санкција неодређеног трајања, напуштено је правило да се изриче само санкција предвиђена за одређено кривично дело, итд. Теоретско постављање новог: дефинисање природе и значаја оног што је учињено, одређивање и систематисање установа и појмова, анализирање њиховог садржаја и прецизирање циљева, — дошло је тек накнадно. Такав ред развоја идеја, од практичних криминалнополитичких решења ка теоретским конструкцијама, имао је утицаја и на праксу. У одсуству теоретских уопштавања и јасно одређених принципа које је требало извући из ових, на изглед техничких одредаба, пракса је била више у слову него у духу нових прописа, примењивала је више одредбе закона које су налагале одређене форме него руководне идеје које је требало сама да конструише из текста, пошто их изрично формулисана није могла наћи ни у тексту ни у теоретским радовима. То је представљало тешкоћу и довело до извесних скретања, у крајњој линији до слабљења резултата.

II. Даље тешкоће са којом се пракса сударила, потицале су из самих прописа. До тешкоћа је дошло не због тога што се нису могле предвидети већ у главном због тога што се нису могле у датом моменту избећи.

Једна тешкоћа потиче, тако би се могло рећи, из недограђености система. Постоје два начина за увођење у живот нових правних института: припремити све што је потребно за њихово функционисање па их онда увести, или почети са применом без обзира што све још није припремљено па их у току времена усавршавати и допуњавати оно што недостаје. У малолетничком кривичном праву у нас (и у неким другим земљама) прихваћено је ово друго решење. Законик прописује једно доста сложено поступање које се врши преко мреже органа и учесника у поступку, и постављено је тако да позитивне резултате може дати једино ако се спроведе у целини. Замишљен као систем координираних активности више органа, поступак може да функционише правилно само ако су сви органи на своме месту, и ако сви врше своју дужност онако како је замишљено у закону. У том погледу наш поступак према малолетницима није довршен. Неки органи односно учесници у поступку недостају или само маркирају односна места (бранилац у претходном поступку, орган старатељства, родитељи као помагачи).

Другу тешкоћу представља извесно двојство процесне проблематике, које се јавља у читавом поступку према малолетницима али у припремном поступку посебно, — што отежава правно регулисање. Ако се примера ради

---

(1) Фундаменталне разлике између новог и ранијег су очигледне. Никакве сумње нема да је реч о новом и битно друкчијем. Вероватно је да је реч и о знатно бољем, или бар о најбољем могућем у датој ситуацији, али се коначни суд у том правцу још не може дати. Баш због тога што теоријски ставови још нису издржали пробу, и што досадања пракса није отклонила све сумње, изгледа нам преурањено инсистирање неких научних радника (у нас и на страни), сувише заузетих чистом теоријом, да се већ сада неки институти малолетничког кривичног права примене и на пунолетна лица.

задржимо на припремном поступку видеће се да не постоји једна проблематика припремног поступка већ две, битно различите: градска и сеоска. Могло би се рећи без опасности да се много погрешно, да се на сеоским подручјима припремни поступак не може да води онако како закон предвиђа.

Трећа тешкоћа која потиче из самих законских прописа је у томе што је тешко успоставити склад између разних захтева које закон поставља: у Законнику се с једне стране тражи свестрано и дубоко познавање личности и живота малолетника, а с друге стране нарочито се инсистира на брзини поступка, тј. на његовом што краћем трајању, иако неке врсте већ постојећих испитивања захтевају дуже време а јављају се и нове врсте испитивања. Разрешење колизије лежи у разумној мери коју мора наћи сам судија. Свакако да брзина поступка не сме ићи на штету утврђивања елемената неопходних за правилну одлуку но у исто време требало би бити начисто да ни спорост поступка сама по себи није никакав квалитет и да ни поступак вођен без журбе не мора бити добар.

III. У погледу сузбијања малолетничког криминалитета постоји извесан број заблуда које сметају формирању правилних закључака у овој области.

Најкрупнија од свих заблуда у овој области, која је иначе богата њима, јесте у мишљењу да о судбини малолетних учинилаца кривичних дела одлучује кривични суд док је у ствари удео суда у томе потпуно безначајан. У Србији, на пример у 1964, према 29⁰/о од укупног броја малолетних учинилаца кривичних дела кривични поступак није могао бити вођен већ је кривична пријава одбачена или је поступак обустављен због тога што су била у питању деца (2), у 24⁰/о поступак није покренут из разлога криминалнополитичког опортунитета, 26⁰/о отпало је на обуставу поступка из других разлога, за 21⁰/о предложен је припремни поступак, само 10⁰/о од укупног броја малолетних учинилаца кривичних дела изведено је пред суд, а од тога су васпитне мере изречене тек према 6⁰/о. Стање у другим републикама је слично.

Чињеница да се према 94⁰/о малолетних учинилаца кривичних дела не може по закону водити кривични поступак односно да нема потребе изрицања васпитне мере по Кривичном законнику не значи да према њима не треба покренути неки други поступак или применити друге мере изван васпитних мера Кривичног законика. Без претеривања се може рећи да је бар у 80⁰/о ових случајева била потребна помоћ, заштита и санирање личне ситуације малолетника. Јасно је да је удео кривичног суда при таквом стању минималан односно у сваком случају мањи но што се обично узима, и да је према томе неоправдано искључиво или првенствено упирање очију у суд, и очекивање да сам суд својом активношћу одигра одлучујућу улогу у сузбијању криминалитета малолетника. Напротив, служба социјалне заштите мора да прими на себе главни терет старања о малолетницима где је

(2) Треба напоменути да је број деце учинилаца кривичних дела већи но што показују ови подаци: неки органи сматрају да кривична дела деце не треба пријављивати јавном тужилаштву јер се по закону према њима не може покренути кривични поступак, те ти учиниоци измичу евиденцији.

оно потребно, не само пре извршеног кривичног дела већ и после извршеног кривичног дела. Гледиште да је сузбијање малолетничког криминалитета ствар суда повлачи и даљу штетну последицу да до предузимања мера долази онда када је већ касно. Јавна тужилаштва и судови су ово учили, и приликом одбачаја кривичне пријаве или обуставе кривичног поступка према детету, обавештавају органа старатељства да би он предузео потребне мере из свог делокруга. Органи старатељства, на жалост, по тим пријавама најчешће не раде ништа јер или немају стварно одговарајуће службе (она само фигурира у организационој схеми), или служба нема потребне кадрове односно потребна средства, некад због сиромаштва општине, некад због тога што општина не жели да чини издатке на ову службу, сматрајући издатке учињене на њу некорисним трошењем новца (3). Такав став чини по правилу илузорним и рад суда у случајевима кад суд изрекне васпитну меру: велики број васпитних мера извршује (или води надзор над извршењем) орган социјалне заштите. Ако такав орган не постоји или само номинално постоји, онда пропада и сав уложени напор суда.

Друга је заблуда у томе што се на посао сузбијања малолетничког криминалитета гледа као на низ потпуно независних делатности разних органа. Недостаје довољна свест о томе да су старење о угроженим и запустеним малолетницима и вођење кривичног поступка према малолетним извршиоцима кривичних дела делови јединственог процеса заштите малолетника поверене из техничких разлога разним органима. Због тога не сме да изостане делатност ни једног од ових органа, нити сме да изостане сарадња између њих. Мора се разбити и схватање, не тако ретко, да орган социјалне заштите помажући суду ради туђ посао односно да суд помажући органу социјалне заштите ради посао овога органа. Мора се доћи до свести да је реч о једном јединственом послу у коме нити орган социјалне заштите ради посао суда нити суд посао органа социјалне заштите већ да обоје сарађују на једном истом заједничком послу.

Најзад, изгледа нам да у пракси није довољно схваћено да се функција судије за малолетнике не исцрпљује у извињању и суђењу. Његова функција се не исцрпљује у томе, посматрано ни у вези са појединим случајем ког судија расправља, ни са једног ширег гледишта (види о томе под IV, 8). У погледу појединог случаја, доношењем решења или пресуде посао судије не само што није свршен већ управо у том тренутку почиње исто онако као што се посао органа старатељства не свршава већ почиње доношењем решења о стављању под старатељство. Кривични предмети малолетника по којима је изречена васпитна мера нису свршени са правоснажношћу одлуке: они су предмет судске активности и после тога. Суђење ту у ствари траје до обуставе мере. Суђење није само у изрицању васпитне мере већ и у одлучивању о измени, опозивању и обустави. — На тај други, битнији део своје функције судија обраћа несразмерно мању пажњу.

(3) Уношење од стране суда у решења о обустави поступка према детету клазуле да се дете упућује органу старатељства ради предузимања мера из његове надлежности, у намери да се ово достављање решења органу старатељства третира као достављање судске одлуке на обавезно извршење (поступак који су судови користили), — правно се не може одржати.

IV. Посебно се треба осврнути на метод рада органа који учествују у кривичном поступку према малолетницима (4) и указати на неке појаве. Мислимо да су најважније следеће:

1. Судија за малолетнике често сматра (због тога што је судија) да је његов посао у основи, или чак искључиво, посао правног одлучивања. У ствари, правна страна поступка према малолетницима несумњиво постоји али је она свакако од најмањег значаја. Одређена педагошка, примењена психолошка и криминолошка знања, животно искуство, смисао за практично, способност и расположење за рад са људима на терену, иду испред тога. Било би још погрешније ако би судија међу правним питањима дао превагу питањима процесне форме. Процесне форме су у овој области већ у закону добрим делом уклоњене а за скоро све преостале, судији је остављена могућност да према приликама поступи на други начин, чиме је пребачено тежиште (и одговорност за правилан избор) са законског текста на оцену целисходности судије. Но при оцени поступања по целисходности мора се водити рачуна не само о непосредној већ и о даљим последицама. Тако, на пример, спајање поступка малолетног и пунолетног лица, поред онога што непосредно значи, значи и могућност одређивања истражног затвора (спајање се некад због тога и одређује) а значи и успоравање поступка јер су рокови општег поступка дужи. И у овој области поступка постоје спорна процесноправна питања: чак их има врло много. Без обзира на то, теорија и пракса се ипак првенствено морају задржавати на другим питањима која по своме значају иду испред процесноправних.

2. Истраживања у поступку према малолетнику иду у два правца: у правцу класичних истраживања која се врше и према пунолетним учницима кривичног дела, и у правцу испитивања личности и прилика малолетника (5). Постоји понекад склоност да се истраживања у једном од ових правца врше на штету истраживања у другом, тј. да се истраживање у једном правцу занемари, и још чешћа склоност да се истраживања у погледу личности и прилика малолетника, наведена у чл. 439 ЗКП, сматрају као једина истраживања која у припремном поступку у том правцу треба вршити, док одредба у ствари нема тај значај. Потребна су и друга истраживања а временом ће их бити све више.

3. Из вида се понекад губи да припремни поступак према малолетницима није ни по садржини ни по циљевима једнак са претходним поступком општег типа. И онда када се примењују у поступку према малолетнику, одредбе општег поступка могу се применити само сходно, не дословно. Ни једна процесна радња припремног поступка према малолетнику није истоветна са истоименом процесном радњом претходног поступка према пунолетном (позивање, довођење, реконструкција догађаја, саслушање сведока, итд.). До велике опасности за резултате и циљеве поступка

---

(4) Неспорно је, и на томе се нећемо задржавати, да се судска управа мора постарати о одабирању кадрова и стварању могућности да ти кадрови свој рад обављају заиста онако како је одређено у прописима.

(5) У ствари испитивање личности се врши и у случају пунолетних али у малолетних оно долази у први план, и закон одређује ближе у коме ће правцу она ићи.

долази ако се извршење процесних радњи у овим двама ситуацијама у пракси изједначи.

4. У Законику (чл. 439) су означене групе чињеница које у поступку према малолетницима треба истраживати означен је и начин на који ће се то вршити. У овој области се ипак отвара низ питања о методу и техници ових истраживања. Решења дата у Законику су јасна и добра али она намећу судији више један оперативан него студијски, више теренски него кабинетски стил рада. Судија није много расположен да се прихвати таквог начина рада.

Законик не предвиђа ниуком случају обавезно медицинско, психијатријско и психолошко вештачење ради утврђивања здравственог стања, душевне развијености и психичких својстава или склоности малолетника. Према Законику вештаци ће се одређивати када је то за утврђивање ових стања потребно, тј. стања ће се утврђивати увек али не увек преко вештака. Некад ће општа култура судије бити довољна а некада ће судија сам располагати психолошким и педагошким знањем стеченим посебном припремом или искуством (сваки судија, не само онај за малолетнике, у сваком моменту свога рада са учесницима било ког, а не само кривичног поступка, врши психолошка запажања и психолошке оцене) (6).

Утврђивање других чињеница: година, околности потребних за оцену душевне развијености малолетника, средине у којој живи, прилика под којим живи, и других околности које се тичу личности малолетника (обиласци, проверавања, прибављања извештаја, саслушања, итд.) врши према Законику (чл. 439, ст. 2) судија сам и лично, али може прикупљање појединих података о личности малолетника поверити и одређеном службенику органа старатељства, што значи само могућност поверавања (свакако изузетно) и само делимично поверавање.

Судија је међутим склон да тај део посла препусти другима не због сумње у своју способност да тај посао сам успешно обави, и не због веровања у боље резултате ако посао буде обављен преко другог већ због устаљених навика канцеларијског човека, због формираних ставова о свом достојанству које не дозвољава да се бави техничким пословима нижег реда, ван оквира чистог изрицања правде, а можда и из комодитета. Упркос одредби Законика „треба утврдити...“ или „треба прикупити податке...“ која се њему обраћа, судија узима да неко други треба те доказе да прикупи, чињенице да утврди, итд. и њему поднесе. Судија зато уместо да ради сам, поверава радо прикупљање података (свих, не само појединих о личности малолетника) чиновнику органа старатељства. Судија иде на то решење без обзира што оно успорава поступак и што даје податке слабијег квалитета и онда кад се врши под нормалним околностима. Ако прикупљање врши неискусан службеник или се прикупљање врши преко месне канцеларије или комисије месне организације ССРН, подаци су непотпуни, нетачни и у ствари неупотребљиви.

(6) То знање не треба потцењивати. Ја тврдим да судија за малолетнике који је дуже савесно радио на тим пословима познаје боље психологију малолетног извршиоца него било који стручњак психолог који са таквим малолетницима није радио, односно боље него психолог без већег искуства, или психолог који се није бавио примењеном психологијом.

Прибегавање вештачењу такође је претерано коришћено. Тражећи мишљење вештака, једног или екипе, судија иде на то да пребаци вршење најзначајније своје функције на вештаке, верујући (погрешно) да тако и одговорност за одлуку пребацује на вештаке. Вештаци опет некад не посвећују много пажње овом послу: извештаји психолога и педагога су често празни, стереотипни, засновани понекад на малобројним преживелим менталним или педагошким тестовима, без образлагања пута којим се до одређеног закључка дошло, а у случајевима кад је изложен поступак помоћу кога се дошло до закључка, види се не ретко да читава зграда закључивања почива на неколико безначајних случајних података из којих су логиком седмогодишњег детета изведени закључци о најважнијим питањима на којима треба да се заснује одлука. Празнина вештачког извештаја покушава се некад да прикрије крупним магловитим изразима, скраћеницама које судија не разуме (7). Читав извештај је некад састављен на основу краткотрајног разговора са малолетником, од лица које обавља неку службу педагога или психолога али је далеко од тога да буде стручњак у тој области и чија педагошка односно психолошка знања заостају далеко иза онога чиме располаже интелегентан и искусан судија за малолетнике (8). Осим тога извештај вештака не би смео да се задржи само на констатовању садашњег стања, нити само на утврђивању мотива. Потребно је у првом реду утврђивати узроке који су довели до таквог стања и поставити прогнозу за будућност а то недостаје.

У погледу прикупљања података о малолетнику најрадије се иде на испитивање родитеља. Сматра се да су то личности које најбоље познају малолетника. Такво поступање није погрешно али треба бити опрезан у оцени података који се добијају од родитеља. Пракса је показала да родитељи, баш због тога што су родитељи, не знају све о малолетнику; у сваком случају да знају мање него нека друга лица, затим да родитељи често не казују све што знају о малолетнику или не казују искрено. Некад родитељи бране у првом реду себе због пропуштања у васпитању и надзору над малолетником, или га представљају горим него што је, да би се ослободили старања о њему, и неоправдано терете малолетника. У другим случајевима родитељи прикривају право стање ствари у намери да спрече, иначе потребно, изрицање васпитне мере према малолетнику.

Тешкоће у погледу утврђивања чињеница у припремом поступку наступају и услед постојања разних могућности за организовање припремног поступка и услед поделе рада између разних органа поступка, иако је постојање таквих могућности у принципу оправдано. Деобом спровођења

(7) То много не смета. Судија по правилу чита (и без резерве усваја) само закључак.

(8) У нашој теорији се упркос томе све више запажа тенденција која иде на то да судија помоћу вештака испитује личност окривљеног, да је судија обавезан прихватити мишљење вештака и онда кад га не убеђује. Ишло се дотле да се и закључци социјалног радника, који није ништа друго до технички помоћак судије, сматрају обавезним вештачким мишљењем иако овај нема никакву стручну спремност која се тражи за вештака. Та тенденција је заступана на западу од неких теоретичара последње деценије али је законодавац тамо био довољно разуман да је не прихвати односно да је прихвати са многобројним ограничењима, а тако прихваћену да штетљиво користи. Теоријска реакција на поменуто схватање долази све више до израза данас у тој истој средини.

припремног поступка између судије за малолетнике, органа унутрашњих послова и јавног тужилаштва разбија се јединство поступка. Судија за малолетнике, који никад не зна много о личности малолетника, у таквој ситуацији (где други органи воде припремни поступак или део тога поступка) зна још мање. Његова одлука која треба да буде заснована на најнепосреднијем сазнању претвара се са прикупљањем доказа и обавештења, онаквим како је напред изложено и са оваквом поделом рада, — у одлучивање по списима, и стога мање непосредно него суђење пунолетном лицу (9). Морају се отклонити сметње правилном утврђивању чињеничног стања које се у овом поступку тражи. Исправан је зато став јавног тужилаштва што мањег поверавања вођења припремног поступка органима унутрашњих послова. Чињенично стање, чије је утврђивање у сваком поступку значајно, има у поступку према малолетницима изузетан значај. Неутврђивање правог чињеничног стања и његових узрока и неправилна оцена тог стања доводе до неадекватне одлуке, са последицама далеко већег значаја од онога које има тако пропуштање у поступку према пунолетним лицима. У кривичном поступку према малолетнику санкција се изриче строго према личности („по мери“). Погрешке и пропуштања у припремног поступку доводе до површних и непотпуних оцена личности малолетника, и у крајњој линији до погрешно одабране мере.

5. При одлучивању о избору васпитне мере судија мора да се руководи искључиво разлозима здраве криминалне политике. Руковођење другим разлозима (смањењем трошкова спровођења васпитне мере, пребацивање трошкова спровођења васпитне мере на терет другог обвезника и сл.) доводи до изрицања неодговарајућих васпитних мера које не само да не користе већ наносе штету малолетнику према коме су изречене а ометају организовање процеса преваспитавања у васпитно-поправној установи у коју је малолетник упућен. До таквог изрицања васпитних мера ипак понекад долази, и инспекције у неким васпитно-поправним установама су то показале.

6. У погледу коришћења појединих института током припремног поступка и приликом изрицања васпитних мера, институте и мере треба оцењивати, према томе и примењивати, не према теоретској оцени њихове вредности него према томе како су се показале у пракси. Мера односно институт вреди онолико колико корисно служи. Судија не би смео поступати супротно свом унутрашњем уверењу, из страха да се не покаже заосталим, конзервативним, иако се такав став може понекад до осети. Потенцијалном могућношћу коју закон оставља судији да се сваком мером предвиђеном у закону послужи решено је и питање оправданости коришћења том мером кад се испуне услови, и питање слагања такве мере са правним системом.

7. Примена опортунитета која је у стварима малолетника остављена јавном тужиоцу и суду, уколико је реч о кривичном гоњењу је примена криминалнополитичког опортунитета а уколико је реч о изостављању или

(9) Таква подела (тачније распарчаност) рада захтева и окупљање одговарајућег специјализованог кадра, кога иначе нема довољно, при сваком од ових органа.

замењивању појединих процесних форми, примена чисто процесног опортунитета. Постојање процесног опортунитета не овлашћује на произвољну замену једног процесног инструмента другим (из разлога простог комодитета и сл.). Произвољно замењивање појединих института, поред тога што је незаконито, замагљује стварну ситуацију и одузима могућност правилне криминалнополитичке оријентације. Говоримо ово због тога што се поступак некад обуставља с позивом на опортунитет иако постоји неки други основни разлог за непокретање односно обуставу поступка: на пример, дело није кривично (у случају незнатне друштвене опасности из чл. 4, ст. 2, КЗ поступак би требало обуставити због непостојања кривичног дела а не због неопортуности гоњења).

8. У погледу функције суда уопште Савезни устав (чл. 135, стр. 2), за њим устави појединих република, и најзад Основни закон о судовима опште надлежности стављају у делокруг судова, поред расправљања појединих случајева, даљу, битно различиту дужност: да прате и проучавају друштвене односе и појмове које су запазили у своме раду у погледу остваривања права и слобода грађана, као и друге друштвене односе и појаве које су од интереса за остваривање судске функције односно да, како у чл. 4 Основног закона о судовима опште надлежности стоји „прате и проучавају проблеме судске праксе, који су од интереса за правилну примену закона“. У погледу могућности остварења ових одредаба изражена је приликом њиховог доношења прилична и не неоснована скепса. Судови свакако неће моћи много да се уносе у проучавање запажених друштвених појава али већ само запажање и указивање на њих је значајно. У погледу појава везаних за процес (друштвених такође, али специфичних) ствар стоји сасвим друкчије: Поред констатовања појаве, суд са великом сигурношћу може да изнађе и праве узроке и да правилно оцени значај појаве. и зато је његова дужност да то учини. У поступку према малолетницима таквих појава има много, и могло се очекивати да ће се у тој области најпре и највише остварити ова активност суда али се та очекивања нису остварила. На пример, констатација да је било мало неслагања између јавног тужиоца, суда, органа старатељства и оштећеног у погледу предлога за обуставу поступка, — тражила је изналагање правог узрока томе. Узрок је могао бити, као што се без дубљег проучавања узело, што је јавни тужилац нашао правилну меру при свом одлучивању али такво стање може исто тако значити да органи старатељства, судија за малолетнике или веће за малолетнике нису вршили своју дужност сматрајући да је гоњење ствар јавног тужиоца и да они не треба да буду у томе ревноснији од њега. У погледу оштећеног то може бити знак резигнације, уверења да се, без обзира на оправданост захтева, под датим законским режимом не да ништа постићи (ако би разлог заиста био тај, онда је ситуација врло озбиљна, и цела ствар добија сасвим други вид). Можда ова чињеница значи да се суд слагао са јавним тужиоцем јер није желео себе да оптерети новим пословима. Ни један орган (изузев ако има непосредно користи од тога) не при-

влачи радо себи послове (10). Мера привременог смештаја (у прихватилиште или на сличан начин — чл. 441) коришћена је у Србији у 1964 само 30 пута а притвор 212 пута. Морало би се знати због чега је то тако, и ако се уставна привременог смештаја не примењује зато што има недостатака, у чему су ти недостаци. — Питање одбране малолетника, за коју законик тражи да обавезно буде вршена преко адвоката, и чињеница да у великом броју седишта општинских судова адвоката нема или их нема довољно, такође је појава коју судови треба да истакну и настоје да се нађе решење.

9. Вођење поступка мора ићи примерном брзином (не на штету његовог квалитета, као што је већ речено). Темпо пословања судова уопште представља највећи анахронизам у савременом друштву. Та се појава, поред свих мера предострожности предвиђених у Законику, јавља и у поступку према малолетницима (у пракси судова у Србији једна трећина предмета се суди преко три месеца), и то се на сваки начин мора избећи, а мислимо да се уз посвећивање довољне пажње и може избећи.

Излагања под IV, 1—9, показују да сви органи који учествују у поступку према малолетницима, морају да прилагоде свој метод, стил и темпо рада захтевима који произилазе из природе поступка према малолетницима. Захтев се посебно поставља у погледу судије за малолетнике. Он се са мало добре воље може остварити и такав ток догађаја треба и очекивати. Ако би даљи развој ипак показао да се такав преображај у начину рада судије за малолетнике не може постићи, не би остало ништа друго него да се ови послови одузму из надлежности суда и повере органу социјалне заштите који би преузео јединствено старање о свим малолетницима, како угроженим и запуштеним, тако и извршиоцима кривичних дела (сем случајева где треба избећи казну), који би сам изрицао и васпитне мере из Кривичног законика (оваква или слична решења у позитивним правима већ постоје).

Др. Тихомир Васиљевић

ПОВОДОМ НАЈНОВИЈЕ КОДИФИКАЦИЈЕ ТРГОВАЧКОГ ПРАВА САД

1. У Сједињеним Америчким Државама одавно постоји тежња великог броја правника да се прецедентно право у области трговачког промета замени законским регулисањем које би било више у складу са савременим развојем трговачког промета. С тим у вези већ крајем XIX а нарочито почетком XX в. чине се покушаји да се за одређене области као што су хартије од вредности, складишнице, коносмани и купопродаја донесу посебни закони. Једнообразни закон о купопродаји донет је 1906 по угледу на ен-

(10) Пример: суд, кога јавни тужилац обавештава да је поверио спровођење припремног поступка органу унутрашњих послова, има у закону овлашћење да преузме ту ствар али се то до сада није догодило ни у случајевима кад је било очигледно корисно.